
Olga Navrátilová

Hegel není teoretikem totality

Přestože **Olga Navrátilová** vystudovala práva, u soudu byste ji hledali jen těžko. Potkat ji můžete spíše v lese a s mapou v ruce. A podobně jako turistickými stezkami za Prahou se mladá teoložka proplétá i myšlením novověkých filozofů.

Ještě jako posluchačka práv na brněnské Masarykově univerzitě se přihlásila k dálkovému studiu teologie na Evangelické teologické fakultě UK. „Nechala jsem se pokřtít až v dospělosti a teologii jsem začala studovat jednoduše proto, že jsem chtěla náboženství a víře lépe porozumět,“ svěřuje se Navrátilová. Na fakultě se seznámila s různými etickými a filozofickými směry, které ji přivedly až k učení Georga Wilhelma Friedricha Hegela. „Během semináře z etiky jsem hledala nějakou doplňující literaturu a narazila na Hegelovy Základy filozofie práva. Kousek jsem si přečetla a zjistila, že tomu vůbec nerozumím... Tak jsem je přečetla celé a pak ještě jednou,“ vysvětluje s úměvem. Hegel pak zůstal na léta jejím favoritem.

Nepochopený myslitel

„Hegel je obklopen spoustou předsudků, které u nás v devadesátých letech umocnilo vydání knihy Karla Poppera Otevřená společnost a její nepřítel. I díky té je Hegel vnímán coby teoretik totalitního státu, jenž nadřazuje stát nad potřeby jednotlivce. Při četbě jeho díla jsem si však uvědomila, že vlastně detailně promýšlí základy moderního právního státu se všemi napětími a rozpory, které jsou v něm přítomny – napětí mezi jednotlivcem a společností, morálním či náboženským přesvědčením a pozitivním právem nebo napětí mezi zájmy různých sociálních skupin,“ přibližuje svou fascinaci tímto filozofem.

Hegelovu pojetí vztahu náboženství a státu proto věnovala svou disertaci. „Podařilo se mi tím propojit obě má studia – práva i teologii,“ připomíná Navrátilová. Napětí mezi státem a náboženstvím je jedním z klasických filozofických problémů. Střet státní a absolutní božské moci zaměstnával nejednu filozofickou mysl po desítky let. Jak problém řeší Hegel?

„Snaží se ukázat, že náboženství a stát vůči sobě nemusejí nutně být jen v protikladu. Pravou úlohou náboženství uvnitř státu je ukázat jedinci jeho svobodu. To, že je člověk svobodný, poznává právě z náboženství a tuto svoji svobodu uskutečňuje ve státě. Hegel se proto staví proti takovým náboženským postojům, které jen trpně snášejí tento svět a čekají, že pravá odměna přijde až po smrti. Zdůrazňuje, že člověk svou lidskost a svobodu může rozvíjet pouze tady a teď, a to životem ve svobodné obci spolu s druhými,“ shrnuje Olga.

Co je a co není svoboda

Proti Hegelovu argumentu by se ale dalo velice jednoduše namítnout, že je to právě stát, kdo jedinci jeho svobodu odnímá. „Podle Hegela jde o špatné pochopení pojmu,“ oponuje filozofka, „svoboda neznámá, že si můžu dělat, co chci. To je pouhé podléhání vášním. Tím, že stát určuje pravidla, takto chápanou svobodu skutečně omezuje, zároveň ale vytváří prostor pro uskutečňování té pravé svobody.“ Jako příklad Olga uvádí dopravní předpisy. Pokud se chceme dostat z bodu A do bodu B, potřebujeme pravidla silničního provozu. Bez nich by asi naše cesta skončila nehodou. Naproti tomu respektování pravidel provozu nám umožňuje uplatnit svoji svobodu a dostat se do cíle bez úhony. „K mé svobodě také patří, že tato pravidla rozpoznávám jako rozumná, a tak si je sama ukládám. Jakožto racionální bytost hledám ve světě racionalitu a snažím se svět přetvořit v souladu s ní. Výrazem takového pojetí je vnitřně rozčleněný právní stát, který svým občanům umožňuje, aby ho přijali za svůj, neboť v něm nevládne svévole jednotlivce a jeho soukromé zájmy, nýbrž právo.“

Smysl práva v Hegelově státě je zřejmý. Pomocí svébytného systému norem reguluje jednání lidí ku prospěchu všech. Jak se to ale má s náboženstvím uvnitř státu? Filozof zastává názor, jenž by se dle Navrátilové mohl nazývat kooperativní

model: „Musíme si uvědomit, že Hegelův postoj byl jiný než náš. My po zkušenostech totalitních režimů dvacátého století někdy vnímáme stát jako něco, co nám svobodu odnímá. Pro myslitele novověké politické filozofie to ale často bylo právě náboženství či spíše církev, co ohrožovalo svobodu státu, protože si kladlo politické nároky.“ Hegel proto prosazuje ideu sekulárního zřízení, které je zprostředkovatelem koexistence různých náboženství a garantem tolerance. „Pro Hegela má svoboda člověka kořeny hlouběji než ve státu, a sice ve vztahu člověka k Bohu, absolutnu či pravdě, který artikuluje náboženství a filozofie. Jisté napětí mezi státem a náboženstvím je nutné. Na jedné straně pomáhá klást mez totalitizujícím nárokům státu a na straně druhé brání politizujícím nárokům církví,“ shrnuje Navrátilová.

Kolem Prahy s mapou

Když zrovna nestuduje filozofické či právní texty nebo nepřednáší, věnuje se Olga turistice. „Mou velkou vášní jsou pěší výlety a práce s mapami. Od dětství až do studií na vysoké škole jsem byla členkou turistického oddílu, který jsem nakonec také vedla. Jsem staromódní a používám papírové mapy Klubu českých turistů,“ směje se. Přestože jich mladá filozofka vlastní desítky, není to s nimi dnes tak jednoduché jako dříve.

„Musím si kupovat stále nové, protože zejména v okolí Prahy se značení a někdy i terén mění rychle. V dnešní době už vydavatelé map předpokládají, že všichni chodí s mobilní aplikací, a aktualizace tištěných map je proto vskutku pozvolná. Mně každopádně papírový plán přináší radost, protože v něm vidím celek, a ne jenom malý výřez na obrazovce telefonu,“ líčí.

Mgr. et Mgr. Olga Navrátilová, Ph.D.

Absolvovala právo na Masarykově univerzitě v Brně. Ve studiích pokračovala na Evangelické teologické fakultě UK, kde se věnovala evangelické teologii. Disertační práci obhájila v oblasti filozofie, v níž si vybrala otázku Hegelova pojetí vztahu náboženství a státu.